

Asia: VN/34601/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain 43 §:n ja ammattikorkeakoululain 32 §:n muuttamisesta (yhden opiskeluoikeuden säännös)

Lausunnonantajan lausunto

Ovatko esityksen tavoitteet kannatettavia?

Väestön koulutustason nostaminen on itsessään kannatettava tavoite, mutta SAMOK näkee, että yhden opiskelupaikan säännös ei ole tähän oikea keino. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden joukossa usean korkeakoulututkinnon suorittaminen samanaikaisesti ei ole yleistä: vain noin 1/5 kaksi tai useampia opiskeluoikeuksia omaavista opiskeli ammattikorkeakoulussa vuonna 2024. Koulutustason nostaminen tulee tapahtua ensisijaisesti korkeakoulujen perusrahoitusta nostamalla samalla, kun aloituspaikkoja lisätään.

Onko esitys kannatettava? Perustelkaa myönteinen tai kielteinen kantanne.

SAMOK ei kannata esitystä. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden joukossa usean opiskeluoikeuden omaavien joukko ei ole merkittävän suuri, joten näemme esityksen epätarkoituksenmukaisena suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Yksittäisen opiskelijan kannalta esitys tarkoittaa opiskelumahdollisuuksien kaventumista ja heikentää monialaisen osaamisen hankkimista.

Lisäksi näemme, että esityksen tulisi perustua tutkittuun tietoon. Koska esimerkkejä vastaavasta useamman samantasoisien opiskeluoikeuden rajoittamisesta muista Euroopan maista ei myöskään ole, perustuvat esityksen perustelut vahvasti tiettyihin oletuksiin.

SAMOK pitää tärkeänä, että opiskelijalla on mahdollisuus alanvaihtoon. Nähdäksemme esitetty lainsäädäntö hankaloittaa alanvaihtoa, kun opiskelija joutuu tekemään raskaita punnintoja opiskeluoikeuksien välillä ennen kuin on päässyt tutustumaan uusiin opintoihin. Jos opiskelijat eivät uskalla luopua aiemmasta opiskeluoikeudesta, vaan suorittavat mahdolliset useat tutkinnot peräkkäin, voi uudistus jopa pidentää opiskeluaikoja ja myöhentää työelämään siirtymistä. Lisäksi uudistus tekee mahdottomaksi usean tutkinnon samanaikaisen edistämisen niille opiskelijoille, jotka todella haluavat opiskella useaa alaa, ja voisivat suorittaa tutkinnot tehokkaammin samanaikaisesti.

Nähdäksemme esitys siis nostaisi alanvaihdon kynnystä ja siten hidastaisi oikealle alalle ja työmarkkinoille siirtymistä tai estäisi alanvaihdon täysin. Seurauksena saattaa olla hukattuja resursseja sekä 'väärälle' alalle valmistuneita epämotivoituneita henkilöitä.

Esityksessä todetaan, että opiskelijoilla on opintojen aikanakin mahdollisuuksia eri tavoin kokeilla toista opintoalaa, esimerkiksi avoimessa korkeakouluopetuksessa. Avoin korkeakoulutus on kuitenkin Suomessa maksullista, joten SAMOK ei näe tätä saavutettavana ja kaikille mahdollisena tapana kokeilla alanvaihtoa. Näemmekin, että alanvaihtoa ei voida jättää vain opiskelijan maksukyvyyn tai alan vaihtoon rohkaisevan korkeakoulujen opinto-ohjauksen varaan. On myös mahdollista, että osa opiskelijoista viivyyttää päätöstä korkeakouluopintoihin hakeutumisesta, koska ei osaa tehdä valintaa, ja 'oikean' valinnan tekeminen tuntuu entistä tärkeämmältä.

Esitystä perustellaan korkeakouluille vapautuvilla resursseilla, joita ne voivat käyttää ensikertaisille opiskelijoille suunnatun koulutustarjonnan lisäämiseen ja koulutuksen laadun varmistamiseen. Tällä hetkellä toista opiskeluoikeutta hakeva ei hae ensikertalaisten kanssa samassa kiintiössä. Myöskään aiemmasta opinto-oikeudesta luopuminen ei vapauta ensikertalaisille uusia aloituspaikkoja.

SAMOK näkee, että todellisuudessa resursseja ei välttämättä vapaudu tai ne eivät kohdennu ajatellulla tavalla. Ammattikorkeakouluissa ei tietääksemme ole havaittu suurta kuormitusta useamman opiskeluoikeuden omaavien opiskelijoiden muodostamana. Päinvastoin osa ammattikorkeakouluista näkee uuden lainsäädännön lisäävän runsaasti ohjauksen ja tiedottamisen tarvetta. Lisäksi opiskeluoikeuksien päättäminen uuden opiskeluoikeuden vastaanottamisen yhteydessä aiheuttaa korkeakouluille lisää hallinnollista työtä.

Uudistuksessa on vähintään huolehdittava opiskelijan oikeusturvan toteutumisesta. Mikäli esitys toimeenpannaan, on varmistettava, että opiskelija ymmärtää, mitä opiskeluoikeuden menettäminen käytännössä tarkoittaa. Opiskelijoille on tarjottava selkeää ohjeistusta sekä mahdollisuus oikaisupyyntöön. Lisäksi esityksessä olisi otettava paremmin huomioon tilanteet, joissa valmistuminen jostain syystä viivästyy lukukaudelta seuraavalle, ja uusi opiskelupaikka on otettava vastaan ennen edellisestä valmistumista. Tällaisia tilanteita varten on luotava joustoa, jotta opiskelijalle ei synny tilanteesta kohtuutonta harmia.

SAMOK näkee, että edellä mainituin perustein olisi syytä vähintään harkita uudelleen esityksessä mainittuja vaihtoehtoisia säännöksiä nykyisen esitetyn yhden opiskeluoikeuden säännön tilalle. Näitä ovat säännöksen lieventäminen niin, että opiskelija menettäisi aiemman opiskeluoikeutensa vain, jos opinnot eivät etene. Toinen vaihtoehto olisi, että uuden opiskeluoikeuden saaneella opiskelijalla olisi tietyn pituinen harkinta-aika, joka mahdollistaisi useammalla opiskeluoikeudella opiskelun yhtä aikaa esimerkiksi alanvaihtoa harkitessa.

Ovatko esityksen vaikutusarviot oikeansuuntaiset? Puuttuuko vaikutusarvioista jotakin?

-

Muut huomionne esityksestä

-

Alaluusua Erica
Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry